

Adroddiad ar gyfer	Y Pwyllgor Archwilio
Dyddiad	4 Mehefin 2018
Swyddog Arweiniol	Ken Finch - Trysorydd
Swyddogion Cyswllt	Sandra Forrest/Julie Brown 01745 535282
Pwnc	Perfformiad Ariannol 2017/18

PWRPAS YR ADRODDIAD

- 1 Mae'r adroddiad hwn yn darparu perfformiad ariannol heb ei archwilio, drafft yr Awdurdod yn 2017/18 a'r sefyllfa ariannol ar 31 Mawrth 2018. Mae'r adroddiad hefyd yn ceisio cael cymeradwyaeth i gario cronfeydd a glustnodwyd drosodd.

CRYNODEB GWEITHREDOL

- 2 Mae rhan gyntaf yr adroddiad yn adolygu incwm a gwariant refeniw yn 2017/18 o gymharu â'r gyllideb, ac mae'r dadansoddiad ariannol wedi'i gynnwys yn atodiad A. Mae ail ran yr adroddiad yn sôn am gronfeydd wrth gefn a darpariaethau sydd gan yr Awdurdod, a rhoddir manylion y rheini yn atodiad B. Mae adran nesaf yr adroddiad yn edrych ar y cynlluniau a gafodd arian grant, gyda dadansoddiad manwl yn atodiad C. Mae rhan olaf yr adroddiad yn trafod gweithgareddau cyfalaf ar gyfer y flwyddyn; mae manylion y rheini yn atodiad D.

ARGYMHELLIAD

- 3 Bod yr aelodau'n nodi sefyllfa ariannol a pherfformiad yr Awdurdod, ac yn argymhell i'r Awdurdod Tân eu bod yn cymeradwyo:-
 - (i) cario'r cronfeydd a glustnodwyd drosodd, fel y nodir ym mharagraffau 28 a 29.

CEFNDIR

- 4 Roedd y Cynllun Gwella a'r Cynllun Llesiant Cyfunol a gymeradwywyd ar gyfer 2017/18 yn mynd i ddarparu rhaglen gynhwysfawr o waith ataliol i helpu i gadw cymunedau'n ddiogel rhag tanau damweiniol mewn cartrefi. Yr ail amcan oedd hwyluso gwasanaethau tân ac achub sydd o ansawdd uchel, yn ymatebol ac wedi'u hintegreiddio'n well fel bod gwaith ataliol ac ymateb brys yn parhau i fod ar gael pan a lle mae eu hangen, a hynny'n fforddiadwy, yn deg ac ar sail risg.

- 5 Cyn 2017/18, am y pum mlynedd ariannol ddiwethaf, mae'r Awdurdod wedi gwneud arbedion o £3.5m drwy fynd ati'n effeithiol i gael 0.65% o ostyngiad yn y gofyniad cyllidebol net ac amsugno unrhyw gynnydd megis dyfarniadau cyflog, costau cyllido cyfalaf a chynnydd chwyddiant cyffredinol.
- 6 Er mwyn sicrhau cynaliadwyedd ariannol yr Awdurdod, cafodd strategaeth ariannol 3 blynedd (2017/18 -2019/20) ei mabwysiadu gan yr ATA ar 19 Rhagfyr 2016. Roedd y strategaeth yn cyfuno'r defnydd o gronfeydd wrth gefn, cynyddu cyfraniadau ariannol a gwneud gostyngiadau i wasanaethau. Penderfynodd yr Aelodau beidio â gostwng gwasanaethau yn 2017/18 ond yn hytrach i gynllunio i ostwng gwasanaethau erbyn 2019/20. Roedd y strategaeth yn cynnwys 4% o gynnydd yn y cyfraniadau gan yr Awdurdod cyfrannol yn 2017/18 ac 1% o gynnydd pellach ar gyfer 2018/19. Byddai unrhyw ddiffyg yn y gyllideb ar gyfer blynyddoedd 1 a 2 yn cael eu talu o gronfeydd wrth gefn. Ym mlwyddyn 3, y strategaeth a gymeradwywyd oedd bod yr Aelodau'n ystyried gostyngiadau yn y gwasanaethau er mwyn gwneud arbedion. Amcangyfrifir mai £414k fyddai'r diffyg yn y gyllideb i'w dalu o gronfeydd wrth gefn ar gyfer 2017/18.

Gweithgareddau Refeniw

Gweithwyr

- 7 Mae cyfran fawr o wariant y Gwasanaeth Tân ac Achub yn gysylltiedig â chyflogau; sef 70% yn 2017/18. Mae'r gwariant cyffredinol ar gyflogau wedi mynd £410k y tu hwnt i'r gyllideb a osodwyd.
- 8 1% oedd y dyfarniad cyflog y cytunwyd arno ar gyfer 2017/18, a dyna beth gafodd ei gynnwys pan osodwyd y gyllideb. Fodd bynnag, nid yw'r setliad terfynol ar gyfer dyfarniad cyflog 2017/18 i'r diffoddwyr tân wedi'i benderfynu'n derfynol felly neilltuwyd darpariaeth i dalu rhai o'r costau posibl. Mae'r costau a amcangyfrifir wedi'u codi'n uniongyrchol ar gyflogau diffoddwyr tân yn y flwyddyn, gan gynyddu'r costau cyflogau cyffredinol i staff gweithredol.
- 9 Mae'r cynnydd mewn gwariant cyflogau yn ystod 2017/18 yn adlewyrchu recriwtio staff ychwanegol i gynyddu capasiti o fewn y System RDS er mwyn cynnal y ddarpariaeth tân ar draws Gogledd Cymru.
- 10 O ran staff cefnogol, mae'r costau ychwanegol ar gyfer y fîm Cymorth Cymunedol Newydd wedi'u cynnwys yn y gwariant gwirioneddol. Mae rhai o'r costau hyn wedi cael eu talu gan gyfraniad gan Lywodraeth Cymru ac incwm gan un Awdurdod Lleol sy'n derbyn eu gwasanaethau. Fodd bynnag, bydd unrhyw gostau ychwanegol nad yw'n cael eu talu gan incwm yn cael eu gwrthbwyso gan nifer o swyddi gwag a'r arbedion ar y taliad lwmp-swm i'r Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol.

- 11 Roedd costau hyfforddiant yn uwch na'r gyllideb oherwydd bod nifer o recriwtiaid newydd i'r system RDS a bod swyddi prentisiaid wedi cael eu llenwi.
- 12 Mae costau pensiwn yn uwch na'r gyllideb oherwydd y cyfraniadau referniw i'r gronfa bensynau ar gyfer ymddeoliadau ar sail afiechyd. I ymorol am y diffyg, defnyddiwyd £56k o gronfa a glustnodwyd. Dangosir hyn yn Atodiad A dan y llinell Gwariant Net fel cyfraniad o gronfa a glustnodwyd.

Safleoedd

- 13 Yn gyffredinol, mae £212k o orwariant ar y gyllideb safleoedd. Mae'r amrywiadau sylweddol ar y gyllideb ar gyfer atgyweirio a chynnal a chadw oherwydd nifer o gynlluniau yr amcangyfrifwyd y byddent yn rhan o'r rhaglen gyfalaf ond oherwydd y math o wariant ydynt rhaid eu categoreiddio fel gwariant referniw. Erbyn hyn, mae'r gyllideb ar gyfer ardrethi yn cynnwys costau blwyddyn lawn gorsaf dân ac ambiwlans newydd Wreccsam, a oedd yn anhysbys pan osodwyd y gyllideb.
- 14 Mae'r cynnydd yn y costau ynni o gymharu â'r gyllideb wedi digwydd yn rhannol oherwydd y cyfleuster newydd yn Wreccsam a chynnydd yn y defnydd o ynni oherwydd y tywydd oerach y gaeaf hwn.

Cludiant

- 15 Mae tanwariant o £205k ar y gyllideb cludiant. Mae costau tanwydd a threuliau teithio yn is na'r gyllideb wreiddiol oherwydd y gostyngiad yn y prisiau tanwydd a'r lefelau gweithgarwch yn ystod y flwyddyn. Mae'r Gwasanaeth wedi llwyddo hefyd i negodi gostyngiad yn yr yswiriant ar gyfer cerbydau modur, ac mae hyn wedi'i gynnwys dan y pennawd 'treuliau rhedeg'. Mae hyn wedi cyfrannu dros £85k i'r tanwariant.

Cyflenwadau

- 16 Mae'r £212k o orwariant ar wisgoedd a golchi yn gysylltiedig â'r cynnydd yng nghostau'r contract ar gyfer rheoli cyfarpar amddiffyn personol a'r costau ychwanegol sy'n gysylltiedig â darparu gwisgoedd a chyfarpar i staff newydd yn dilyn yr ymgyrch recriwtio.
- 17 Mae'r rhan fwyaf o'r gorwariant ar gostau cyfrifiadurol oherwydd y costau ychwanegol sy'n gysylltiedig â gwasanaethau ymgynghorol ar gyfer y system gorchymyn a rheoli ac ar gyfer diogeled TGCh mewn perthynas â'r System Integredig i Reoli Cysylltiadau (ICCS). Fodd bynnag, mae'r costau ychwanegol wedi cael eu gwrthbwysu'n rhannol gan yr arbedion ar y gyllideb gysylltiadau ac arbedion mewn rhannau eraill o'r gyllideb felly ni fu angen defnyddio'r gronfa wrth gefn ar hyn o bryd.

- 18 Mae tanwariant ar y gyllideb gysylltiadau oherwydd nifer o ffactorau, gan gynnwys gostyngiad yng nghost rhenti ffôn a chostau ffonau symudol oherwydd newidiadau yn nhrefniadau'r contractau. Nid yw'r gyllideb ar gyfer atgyweirio a chynnal a chadw caledwedd cysylltiadau wedi cael ei defnyddio i gyd chwaith.
- 19 Mae ail-negodi'r contract yswiriant wedi arwain at arbedion yn yr yswiriant atebolrwydd cyhoeddus, gan gyfrannu £26k i'r tanwariant ar gostau yswiriant.
- 20 Mae'r Awdurdod yn cael nifer o grantiau, ac mae manylion y rheini yn Atodiad C. Mae'r incwm a ddaw gan y grantiau, a'r gwariant cysylltiedig, wedi'u cynnwys yn y dadansoddiad manwl o incwm a gwariant yn Atodiad A.

Cyllido Cyfalaf

- 21 Mae'r costau ar y gyllideb refeniw am gyllido'r rhaglen gyfalaf yn is na'r hyn y cyllidebwyd ar ei gyfer oherwydd bod rhai prosiectau wedi cael eu cario drosodd o 2016-17 i 2017-18. Mae'r gwariant is yn 2016-17 wedi golygu hefyd y bu llai o ddyled i'w thalu. Cafwyd costau llog is hefyd drwy 'fenthycu'n fewnol', lle mae cronfeydd wrth gefn a balansau wedi cael eu defnyddio i ariannu'r rhaglen yn hytrach na chael benthyciadau newydd. Mae cymeradwyo'r newid yn y Polisi Darpariaeth Isafswm Refeniw wedi arwain at £366k o arbedion ychwanegol ar y costau cyllido cyfalaf ar gyfer 2017/18 yn ogystal â darparu costau is ar gyfer cyllidebau'r dyfodol. £765k yw'r arbediad cyffredinol.

Incwm

- 22 Mae'r pennawd Amrywiol yn y gyllideb yn cynnwys incwm ar gyfer secondiad i Gyfoeth Naturiol Cymru, sef secondiad y cytunwyd arno yn ystod y flwyddyn ariannol. Mae'r pennawd hefyd yn cynnwys trosglwyddo balans cronfa grantiau nad oes mo'i hangen mwyach a gostyngiad yn y ddarpariaeth dyledion drwg.
- 23 Roedd y llog ar falansau yn is na'r gyllideb wreiddiol oherwydd y cyfraddau llog isel ac oherwydd bod cronfeydd wrth gefn a balansau yn cael eu defnyddio i ariannu'r rhaglen gyfalaf.
- 24 Y pennawd Ffioedd Proffesiynol yw incwm newydd yn ystod y flwyddyn. Mae'r incwm a ddaeth yn incwm am wasanaethau proffesiynol a ddarparwyd i brosiect Wylfa, a gwasanaethau a ddarparwyd gan y Tîm Cymorth Cymunedol.

Tanwariant

- 25 Roedd y gyllideb wreiddiol yn cynnwys cyfraniad o £414k o'r cronfeydd wrth gefn. Oherwydd y tanwariannau ar nifer o benawdau yn y gyllideb, £93k oedd y cyfraniad o'r cronfeydd wrth gefn yr oedd ei angen i fantoli'r gyllideb, sef £321k yn llai na'r swm y cyllidebwyd ar ei gyfer. Mae hyn yn bennaf oherwydd tanwariant o fewn y costau ariannu Cyfalaf oherwydd llithriant yn y rhaglen Gyfalaf.

Cronfeydd a Glustnodwyd

- 27 Mae'r aelodau wedi cael gwybod eisoes am y risgiau sy'n gysylltiedig â contract cenedlaethol newydd ar gyfer cysylltiad radio. Mae rhai o gostau'r prosiect wedi cael eu hariannu o'r gyllideb referniw yn 2017/18 yn hytrach na defnyddio'r gronfa a neilltuwyd yn arbennig ar gyfer y prosiect. Ond gan fod y prosiect yn dal i fynd yn ei flaen, rhaid cael cyllid i ymorol am y risg y gallai costau ychwanegol fod ar y gwasanaeth yn y meysydd canlynol:-
- a. Os nad yw amserlenni'r cyfnod pontio yn cael eu dilyn, efallai y bydd angen ymestyn y contract cyfredol, a gallai hynny fod yn llawer drutach.
 - b. Mae'r system gyffredinol yn cael ei hariannu'n rhannol gan grant gan Lywodraeth Cymru, ac nid oes sicrwydd y bydd hyn yn parhau.
- 28 Oherwydd y sefyllfa uchod, bydd y gronfa o £300k yn parhau i gael ei chario drosodd fel rhan o gronfeydd a glustnodwyd.
- 29 Clustnodwyd cronfa o £194k yn 2015/16 yn dilyn bwriad Llywodraeth Cymru i leihau'r grant ar gyfer diogelwch tân cymunedol. Roedd y cyllid ar gyfer 2016/17 50% yn llai, ac er bod lefel y cyllid ar gyfer 2017/18 wedi cynyddu, disgwylir y bydd y grant yn y blynyddoedd i ddod yn is. Felly, peth darbodus yw cario'r gronfa hon drosodd i ariannu gwariant yn y dyfodol.
- 30 Yn 2016/17, neilltuwyd £54k o gyllid ar gyfer adran y fflyd er mwyn cael cerbyd cludo newydd. Cafwyd cerbyd newydd erbyn hyn, am £35k, ac mae'r balans yn y gronfa wedi cael ei drosglwyddo i falans y Gronfa Gyffredinol.
- 31 Cafwyd cyllid ar gyfer costau pensiynau ar sail afiechyd drwy gyfraniad o'r gronfa a glustnodwyd, sef £56k.

Cronfeydd Cyffredinol Wrth Gefn

- 32 Y diffiniad o gronfa wrth gefn yw 'cam gwirfoddol gan yr Awdurdod i neilltuo adnoddau ar gyfer cynlluniau yn y dyfodol'. Roedd gan yr Awdurdod £2,150k mewn cronfa gyffredinol wrth gefn ar 1 Ebrill 2017. £93k oedd y cyfraniad i'r gyllideb refeniw ar gyfer 2017/18, i ymorol am y diffyg yn y cyllid yn ystod y flwyddyn. Hefyd, trosglwyddwyd £50k o gronfa a glustnodwyd a chronfa grantiau i'r Gronfa Gyffredinol wrth gefn gan nad oes mo'u hangen mwyach.
- 33 Balans y gronfa gyffredinol ar 31 Mawrth 2018 yw £2,057k.
- 34 Peth darbodus i'r Awdurdod yw dal cronfa gyffredinol wrth gefn i dalu unrhyw ymrwymadau amodol a allai godi ac i gynorthwyo gyda gwaith cynllunio ar gyfer y dyfodol er mwyn lliniaru cynnydd yn y gyllideb.

Darpariaethau

- 35 Mae'r Awdurdod wedi bod yn gallu dal darpariaethau erioed, a'r diffiniad o ddarpariaeth yw 'arian sy'n cael ei neilltuo pan fo gan yr Awdurdod ymrwymiad yn y presennol o ganlyniad i ddigwyddiad yn y dyfodol (cyfreithiol neu drwy ddehongliad) a'i bod yn debygol y bydd setliad yn cael ei wneud ryw ben yn y dyfodol'. Mae'r Awdurdod wedi neilltuo dwy ddarpariaeth yn ystod y flwyddyn, ac mae'r manylion ar gael isod.
- 36 Sefydlwyd darpariaeth newydd yn 2017/18 i dalu'r costau posibl sy'n deillio o ôl-gyflogau sy'n ddyledus i Ddiffoddwyr Tân Gwledig y System Amser Cyflawn yn dilyn adolygiad o'r strwythur talu a sefydlwyd ar gyfer y categori hwn o staff. Dangoswyd y costau yn erbyn cyflogau Gwledig Amser Cyflawn yn 2017/18.
- 37 Fel yr amlinellwyd ym mharagraff 8 uchod, sefydlwyd darpariaeth i wrthbwyso'r costau posibl sy'n deillio o gwblhau dyfarniad 2017/18 ar gyfer staff gweithredol.

Cynlluniau sy'n cael Arian Grant

- 38 Mae'r Awdurdod wedi cael cyllid ar gyfer nifer o gynlluniau, yn bennaf gan Lywodraeth Cymru. Cyfanswm y cyllid a ddaeth i law yw £1.43m ar gyfer grantiau refeniw a £596k mewn grantiau cyfalaf. Bydd yr aelodau'n ymwybodol o'r manteision a ddaw i'r gymuned oherwydd y cynlluniau hyn, gan gynnwys cynllun y Ffenics, gosod larymau mwg am ddim, a'r Tîm Lleihau Llosgi Bwriadol. Mae rhestr gynhwysfawr o'r cynlluniau ar gael yn atodiad C.

Gweithgareddau Cyfalaf

- 39 Gosodwyd y gyllideb gyfalaf wreiddiol yn Rhagfyr 2016, ac roedd yn seiliedig ar wariant newydd ac arian yn cario drosodd o flynyddoedd blaenorol.
- 40 Ar ôl cau cyfrifon 2016/17, cafodd y gyllideb gyfalaf ar gyfer 2017/18 ei hadolygu i ymgorffori unrhyw gynlluniau a oedd wedi'u haildrefnu o 2016/17. Yna, cafodd y gyllideb ei chynyddu £3.18m i £5.47m.
- 41 Bu tanwariant ar y gyllideb ar gyfer gwaith cynnal a chadw a mân waith adeiladu a gynlluniwyd, a hynny oherwydd bod rhai eitemau llai o wariant cyfalaf wedi'u trosglwyddo i'r refeniw.
- 42 Mae'r gwariant ar beirannau arbennig yn ymwneud â chyfarpar a gafodd ei ariannu gan Lywodraeth Cymru i liniaru llifogydd. Mae'r gwariant yn cynnwys y taliad terfynol am y Pwmp Cyfaint Mawr a'r cychod achub o ddŵr y mae'r gwasanaeth wedi'u cael yn ddiweddar.
- 43 Mae'r gwariant ar dechnoleg gwybodaeth a chyfarpar arall yn is na'r gyllideb oherwydd bod nifer o brosiectau trawsffurfiol wedi cael eu haildrefnu. Bydd y gyllideb ar gyfer y prosiectau penodol hyn yn cael ei chario drosodd i 2018/19.
- 44 Yn 2017/18, cafodd yr Awdurdod £569k o ganlyniad i werthu asedau cyfalaf. Roedd swm mawr am hen Orsaf Dân Wreccsam. Er mwyn lleihau costau cyllido cyfalaf yn y dyfodol bydd y symiau a dderbynnir yn cael eu defnyddio yn ystod y flwyddyn i wrthbwysu Gwariant Cyfalaf.